aglasem.com

FOR HARYANA CLASS 12 PREPARATION

HBSE Class 12 Syllabus 2027 Sanskrit

EXAM	YEAR	TYPE	SUBJECT
Haryana Class 12	2027	Syllabus	Sanskrit

हरियाणा विद्यालय शिक्षा बोर्ड

पाठ्यक्रमस्य अङ्कानां च अध्यायवारविभागः (2026-27)

श्रेणीः - द्वादशी **विषयः - संस्कृतम्** **कोडः - 526**

सामान्यनिर्देशाः :-

1. सम्पूर्णपाठ्यक्रमस्य आधारे एका वार्षिकी परीक्षा भविष्यति।
2. वार्षिकी परीक्षा 80 अङ्कानां भविष्यति एवञ्च आन्तरिकं मूल्याङ्कनं 20 अङ्कानां भविष्यति।
3. आन्तरिकमूल्याङ्कनस्य कृते निम्नानुसारम् आवधिकं मूल्याङ्कनं भविष्यति :-

(i) **6 अङ्कानां कृते** - द्वयोः सैट (SAT) इत्यनयोः पूर्वबोर्डपरीक्षाणाञ्च आयोजनं भविष्यति। तासु परीक्षासु अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने 4+2=06 अङ्कानां भाराङ्को भविष्यति।

(ii) **2 अङ्कयोः कृते** - एका अर्द्धवार्षिकी परीक्षा भविष्यति। यस्याः अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने 2 अङ्कयोः भाराङ्को भविष्यति।

(iii) **2 अङ्कयोः कृते** - शिक्षकाः कक्षा-कक्षयोः सहभागितायाः (CRP) कृते मूल्याङ्कनं करिष्यन्ति एवञ्च अधिकतमौ द्वौ अङ्कौ अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने दास्यन्ति।

(iv) **5 अङ्कानां कृते** - छात्राः परियोजनाकार्यं करिष्यन्ति। यस्य अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने 05 अङ्कानां भाराङ्को भविष्यति।

(v) **5 अङ्कानां कृते** - छात्राणाम् उपस्थितेः अनुसारेण अधिकतमाः 05 अङ्काः प्रदीयन्ते :-

75% तः	80% पर्यन्तम्	= 01 अङ्कः
80% तः उपरि	85% पर्यन्तम्	= 02 अङ्कौ
85% तः उपरि	90% पर्यन्तम्	= 03 अङ्काः
90% तः उपरि	95% पर्यन्तम्	= 04 अङ्काः
95% तः उपरि		= 05 अङ्काः

पाठ्यक्रमस्य संरचना (2026-27)

श्रेणीः - द्वादशी **विषयः - संस्कृतम्** **कोडः - 526**

<table>
<tr><th>क्र. संख्या</th><th>आकलनबिन्दवः</th><th>अङ्काः</th></tr>
<tr><td>1.</td><td>खण्डः 'क' अपठितावबोधनम्
• अपठितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि यथानिर्देशं संस्कृतेन लिखत</td><td>10</td></tr>
<tr><td>2.</td><td>खण्डः 'ख' रचनात्मक-कार्यम्
• निबन्धमेकमधिकृत्य पञ्चवाक्यानि संस्कृतभाषया लिखत
• छन्दाधारितानां प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषया लिखत
• अलङ्काराधारितानां प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषया लिखत</td><td>5
6
6</td></tr>
<tr><td>3.</td><td>खण्डः 'ग' पठित-अवबोधनम् (पाठ्यपुस्तकम्)
<table>
<tr><th>पाठसंख्या</th><th>पाठानां नामानि</th><th>आकलनबिन्दवः</th></tr>
<tr><td>1.</td><td>विद्ययाऽमृतमश्नुते</td><td rowspan="9">• गद्यांशस्य हिन्दीभाषया सप्रसङ्गसरलार्थम्
• पद्यांशस्य हिन्दीभाषया सप्रसङ्गसरलार्थम्
• द्वयोः सूक्त्योः भावार्थं लिखत
अथवा श्लोकस्य अन्वयं मञ्जूषातः उचितपदानि चित्वा पूरयत
• गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन पूर्णवाक्येन लिखत
• श्लोकं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन पूर्णवाक्येन लिखत
• रेखाङ्कित / स्थूलपदानि आधृत्य कोष्ठकात् प्रश्ननिर्माणकरणम्
• कविपरिचयाधारितानां प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि
• रचनापरिचयाधारितानां प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि</td></tr>
<tr><td>2.</td><td>रघुकौत्ससंवादः</td></tr>
<tr><td>3.</td><td>बालकौतुकम्</td></tr>
<tr><td>4.</td><td>कर्मगौरवम्</td></tr>
<tr><td>5.</td><td>शुकनासोपदेशः</td></tr>
<tr><td>6.</td><td>सूक्तिसुधा</td></tr>
<tr><td>7.</td><td>विक्रमस्यौदार्यम्</td></tr>
<tr><td>8.</td><td>कार्यं वा साधयेयं देहं वा पातयेयम्</td></tr>
<tr><td>9.</td><td>दीनबन्धुः श्रीनायारः</td></tr>
</table></td><td>4
4
4
3
3
4
4
4</td></tr>
<tr><td>4.</td><td>खण्डः – 'घ' अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्
• सन्धेः कारकस्य समासस्य च परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लिखत</td><td>6</td></tr>
<tr><td>5.</td><td>खण्डः – 'ङ' बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः
• पाठाधारित-अभ्यासात् - सन्धिः/ सन्धिच्छेदः, समासः/विग्रहः, प्रत्ययः संयोगः वियोगश्च, उपपदविभक्तिः, पर्यायपदम्, विलोमपदम्, विशेषण-विशेष्यपदम्, उच्चारणस्थानानि</td><td>17</td></tr>
<tr><td></td><td>योगः</td><td>80</td></tr>
<tr><td></td><td>आन्तरिक-मूल्याङ्कनम्</td><td>20</td></tr>
<tr><td></td><td>सम्पूर्णाङ्काः</td><td>100</td></tr>
</table>

प्रथमः पाठः - विद्ययाऽमृतमश्नुते

मन्त्राणां सस्वरगानस्य मन्त्राणामर्थानां च भावार्थबोधनम्। अन्वयस्य ज्ञानप्रदानम्। वेदानां परिचयः हिन्दीभाषया। मन्त्रेषु आधारितानां प्रश्नोत्तराणाम् एकपदेन पूर्णवाक्येन च उत्तरप्रदानस्य अभ्यासः। पाठे आगतानां पर्यायपदानां विलोमपदानां समुचितपदानां योजनस्य रिक्तस्थानपूर्तेः सन्धि-प्रत्ययानाञ्च ज्ञानप्रदानम्। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।

द्वितीयः पाठः - रघुकौत्ससंवादः

पाठपरिचयः कविपरिचयः पद्यवाचनस्य अभ्यासः पद्यांशस्य सरलार्थज्ञानम् अन्वयस्य ज्ञानप्रदानम्। पद्यांशाधारितानां प्रश्नोत्तराणां च अभ्यासः। प्रश्ननिर्माणस्य अभ्यासकार्यम्। पाठे आगतानां पर्यायपदानां विलोमपदानां समासानां समुचितपदानां योजनस्य विशेष्य-विशेषणपदानां प्रत्ययानाञ्च ज्ञानप्रदानम्। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।

तृतीयः पाठः - बालकौतुकम्

पाठपरिचयः लेखकपरिचयः नाट्यांशवाचनस्य अभ्यासः नाट्यांशस्य सरलार्थज्ञानं पद्यांशस्य सरलार्थज्ञानम् अन्वयस्य च ज्ञानप्रदानम्। नाट्यांशाधारितानां पद्यांशाधारितानां च प्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासः। प्रश्ननिर्माणस्य अभ्यासः। निर्देशानुसारं रिक्तस्थानपूर्तेः अभ्यासः। समासज्ञानप्रदानम्। पाठान्तर्गत अभ्यासकार्यम्।

चतुर्थः पाठः - कर्मगौरवम्

पाठपरिचयः कविपरिचयः पद्यवाचनस्य अभ्यासः पद्यांशस्य सरलार्थज्ञानम् अन्वयस्य च ज्ञानप्रदानम्। पद्यांशाधारितानां प्रश्नोतराणाम् अभ्यासः। प्रश्ननिर्माणस्य अभ्यासः। पाठे आगतानां पर्यायपदानां विलोमपदानां च ज्ञानम्। सन्धिज्ञानम्। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।

पञ्चमः पाठः - शुकनासोपदेशः

कथाग्रन्थपरिचयः लेखकपरिचयः गद्यवाचनस्य अभ्यासः गद्यांशस्य सरलार्थज्ञानं गद्यांशाधारितानां प्रश्नोतराणाम् एकपदेन पूर्णवाक्येन च अभ्यासः। पाठे आगतानां विशेष्य-विशेषणपदानां ज्ञानप्रदानम्। समासज्ञानप्रदानम्। सन्धिज्ञानम्। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम् ।

षष्ठः पाठः - सूक्तिसुधा

पाठपरिचयः कविपरिचयः पद्यवाचनस्य अभ्यासः पद्यांशस्य सरलार्थज्ञानम् अन्वयस्य ज्ञानप्रदानञ्च। पद्यांशाधारितानां प्रश्नोत्तराणाम् एकपदेन पूर्णवाक्येन च अभ्यासः। पाठे आगतानां पर्यायपदानां विलोमपदानां रिक्तस्थानपूर्तेः सन्धि-प्रत्ययानाञ्च ज्ञानप्रदानम्। छन्द-अलङ्काराणां ज्ञानप्रदानम्। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।
सप्तमः पाठः - विक्रमस्यौदार्यम्
कथाग्रन्थपरिचयः लेखकपरिचयः गद्यवाचनस्य अभ्यासः गद्यांशस्य सरलार्थज्ञानं पद्यांशस्य सरलार्थज्ञानम् अन्वयस्य च ज्ञानप्रदानम्। गद्यांशाधारितानां पद्यांशाधारितानां च प्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासः। रिक्तस्थानपूर्तेः समास-समस्तपदानां विग्रहपदानाञ्च अभ्यासः। सन्धि-प्रत्ययानाञ्च ज्ञानप्रदानम्। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।
अष्टमः पाठः - कार्यं वा साधयेयं देहं वा पातयेयम्
ग्रन्थपरिचयः लेखकपरिचयः गद्यवाचनस्य अभ्यासः गद्यांशस्य भावार्थबोधनम्। गद्यांशाधारितानां प्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासः। रिक्तस्थानपूर्तेः अभ्यासः। पर्यायपदानां सन्धि-सन्धिविच्छेदपदानां प्रत्ययानाञ्च अभ्यासः। समास-समस्तपदानां विग्रहपदानां ज्ञानप्रदानम्। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम्।
नवमः पाठः - दीनबन्धुः श्रीनायारः
कथाग्रन्थपरिचयः लेखकपरिचयः गद्यवाचनस्य अभ्यासः गद्यांशस्य भावार्थबोधनञ्च। गद्यांशाधारितानां प्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासः। प्रश्ननिर्माणस्य अभ्यासः। पाठे आगतानां पर्यायपदानां विलोमपदानां विशेष्य-विशेषणपदानां प्रत्ययानाञ्च अभ्यासः। समास-समस्तपदानां विग्रहपदानाञ्च ज्ञानम्। पाठान्तर्गत-अभ्यासकार्यम् ।

मासिकपाठ्यक्रमस्य शिक्षणयोजना (2026-27)

श्रेणीः - द्वादशी विषयः - संस्कृतम् कोडः - 526

मासाः	पाठ्यपुस्तकस्य नाम	पाठ्यबिन्दवः	शिक्षणस्य कालांशाः	पुनरावृत्तेः कालांशाः
अप्रैल	शाश्वती भाग-2 पाठाधारितं व्याकरणम्	उच्चारणस्थानानि प्रथमः पाठः - विद्ययाऽमृतमश्नुते मन्त्राणां सप्रसङ्गहिन्दीव्याख्या अभ्यासः कविपरिचयः रचनापरिचयश्च सन्धिः - सन्धेः परिभाषा भेदानां नामानि च दीर्घसन्धिः गुणसन्धिश्च । कारकम् - परिभाषा भेदानां परिचयश्च कर्ता कारकम् छन्दः - अनुष्टुप् समासः - परिभाषा भेदानां परिचयश्च पठितपद्यांशाद् एवम् अपठितगद्यांशात् प्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासकार्यम्	1 5 2 5 2 1 2 2	2
मई	शाश्वती भाग-2 पाठाधारितं व्याकरणम्	द्वितीयः पाठः - रघुकौत्ससंवादः गद्यानां सप्रसङ्गहिन्दीव्याख्या अभ्यासः कविपरिचयः रचनापरिचयश्च स्वरसन्धिः - वृद्धिसन्धिः, यण्-सन्धिः समासः - अव्ययीभावसमासः कारकम् - कर्मकारकम् अलङ्कारः - अनुप्रासः छन्दः – इन्द्रवज्रा प्रत्ययः - क्त्वा, ल्यप्, तुमुन् निबन्धः - संस्कृत भाषायाः महत्त्वम् (केवलं पञ्चवाक्यानि) पठितगद्यांशाद् एवम् अपठितगद्यांशात् प्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासकार्यम्	7 2 1 1 1 1 2 1 3	2
जून		**ग्रीष्मावकाशेषु संस्कृतसम्बद्धगतिविधयः यथा :-** • पोस्टर-चार्ट-प्रोजेक्टनिर्माणम् (सन्धि-समास-कारकादयः) • क्रियापदलेखनम् • निजसम्बन्धीनां नाम्ना शब्दरूपाणां निर्माणम् • सूक्तिलेखनम् अथवा श्लोकलेखनम् • पाठाधारित-कठिनशब्दानाम् शब्दकोषनिर्माणम् • स्क्रेप-पुस्तकनिर्माणम्		

जुलाई जुलाई	शाश्वती भाग-2 पाठाधारितं व्याकरणम्	परीक्षायाः कृते पुनरावृत्तिकार्यम् तृतीयः पाठः - बालकौतुकम् चतुर्थः पाठः – कर्मगौरवम् पद्यानां नाटयांशानां च सप्रसङ्गःहिन्दीव्याख्या अभ्यासः कविपरिचयः रचनापरिचयश्च सन्धिः - अयादिसन्धिः समासः - तत्पुरुषसमासः कारकम् - करणकारकम् अलङ्कारः - उपमा निबन्धः - अनुशासनम् (केवलं पञ्चवाक्यानि)	 4 4 1 1 1 1 1	6 1 1
अगस्त	शाश्वती भाग-2 पाठाधारितं व्याकरणम्	पञ्चमः पाठः - शुकनासोपदेशः गद्यानां सप्रसङ्गःहिन्दीव्याख्या अभ्यासः कविपरिचयः रचनापरिचयश्च सन्धिः -व्यंजनसन्धेः परिभाषा भेदानां परिचयश्च कारकम् - सम्प्रदानम् समासः - तत्पुरुषस्य भेदानां परिचयः प्रत्ययः - क्त, क्तवतु अलङ्कारः – रूपकः छन्दः – उपेन्द्रवज्रा निबन्धः - प्रातः कालीन भ्रमणम् (केवलं पञ्चवाक्यानि) पठितगद्यांशाद् एवम् अपठितगद्यांशात् प्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासकार्यम्	5 3 1 2 2 1 1 1 2	2
सितम्बर	रचनात्मककार्यम् व्याकरणम्	पठितापठितावबोधनम् निबन्धः - सत्सङ्गतिः (केवलं पञ्चवाक्यानि) परोपकारः (केवलं पञ्चवाक्यानि) प्रत्ययः – मयट्, तृच्, तसि, तसिल् छन्दः – वंशस्थ **अर्द्धवार्षिकी परीक्षा**	4 2 3 1	2
अक्तूबर	शाश्वती भाग-2 पाठाधारितं व्याकरणम्	षष्ठः पाठः - सूक्तिसुधा सप्तमः पाठः - विक्रमस्यौदार्यम् पद्यानां गद्यानां च सप्रसङ्गःहिन्दीव्याख्या अभ्यासः कविपरिचयः रचनापरिचयश्च सन्धिः - व्यंजनसन्धिः श्चुत्व ष्टुत्व समासः - द्विगुः, कर्मधारयः प्रत्ययः – कृदन्त - तव्यत्, अनीयर् कारकम् - अपादानम् अलङ्कारः – यमकः छन्दः – वसन्ततिलका निबन्धः - स्वच्छतायाः महत्त्वम् (केवलं पञ्चवाक्यानि)	4 4 2 1 2 1 1 1 1	1 1

नवम्बर नवम्बर	शाश्वती भाग-2 पाठाधारितं व्याकरणम्	परीक्षायाः कृते पुनरावृत्तिकार्यम् अष्टमः पाठः - कार्यं वा साधयेयं देहं वा पातयेयम् गद्यानां नाट्यांशानां च सप्रसङ्गःहिन्दीव्याख्या अभ्यासः कविपरिचयः रचनापरिचयश्च सन्धिः - विसर्गसन्धेः परिभाषा भेदानां परिचयश्च प्रत्ययः - शतृ, शानच् समासः - बहुव्रीहिः अलङ्कारः - श्लेषः छन्दः – मालिनी कारकम् – सम्बन्धकारकम् निबन्धः - समयस्य सदुपयोगः (केवलं पञ्चवाक्यानि)	 4 2 2 1 1 1 1 1	5 2
दिसम्बर	शाश्वती भाग-2 पाठाधारितं व्याकरणम्	नवमः पाठः - दीनबन्धुः श्रीनायारः पद्यानां सप्रसङ्गःहिन्दीव्याख्या अभ्यासः कविपरिचयः रचनापरिचयश्च उपपद-विभक्तयः कारकम् - अधिकरणम् समासः - द्वन्द्वः प्रत्ययः - त्व, तल् (तद्धित) टाप् ङीप् (स्त्री) अलङ्कारः – उत्प्रेक्षा छन्दः - शिखरिणी निबन्धः - मम प्रियः कविः (केवलं पञ्चवाक्यानि)	4 4 1 1 2 1 1 1	1
जनवरी	शाश्वती भाग-2 रचनात्मककार्यम्	अलङ्कारः – अतिश्योक्तिः पाठानां पुनरावृत्तिः पठितापठितावबोधनं पुनरावृत्तिश्च	1	 9 2
फरवरी	शाश्वती भाग-2 रचनात्मककार्यम्	परीक्षायाः कृते पुनरावृत्तिः पठितापठितावबोधनस्य पुनरावृत्तिः अनुप्रयुक्तव्याकरणस्य पुनरावृत्तिः		8 2 10
मार्च		**वार्षिकी परीक्षा**		

विशेषकथनम् –

- विषयशिक्षकेभ्यः मन्तव्यो दीयते यत् ते छात्राणां शब्दावल्याः अवधारणायाश्च स्पष्टतां वर्धनाय अध्यायेषु प्रयुक्तायाः शब्दावल्याः परिभाषात्मकशब्दानां टिप्पणीपुस्तिकां सज्जीकरणाय च निर्देशितं कुर्युः ।

निर्धारितपुस्तकम् :-

- शाश्वती भाग-2 द्वादशीकक्षायाः कृते पाठ्यपुस्तकम् – BSEH प्रकाशनम्

प्रश्नपत्रस्य प्रारूपम् (2026-27)

श्रेणीः - द्वादशी **विषयः - संस्कृतम्** **कोडः - 526**

कालः – त्रयः होराः

प्रश्नानां प्रकारः	**अङ्काः**	**संख्या**	**विवरणम्**	**पूर्णाङ्काः**
वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	1	1	17 बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः पाठाधारित-अभ्यासात् 3 बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः अपठितगद्यांशतः	20
अतिलघूत्तरात्मकप्रश्नाः	1	7	4 रिक्तस्थानपूर्तिः प्रश्नाः 14 एकपदेन उत्तरत प्रश्नाः 7 पूर्णवाक्येन उत्तरत प्रश्नाः	25
लघूत्तरात्मकप्रश्नाः	2	5	11 पूर्णवाक्येन उत्तरत प्रश्नाः	22
दीर्घ-उत्तरात्मकप्रश्नाः	4	2	2 सप्रसङ्गव्याख्यात्मकप्रश्नाः	08
अतिदीर्घ-उत्तरात्मकप्रश्नाः	5	1	निबन्धः	05
कुल		**16**		**80**

दक्षता	**प्रतिशतः**	**अङ्काः**
ज्ञानम्	40	32
बोधः	30	24
अनुप्रयोगः	20	16
कौशलम्	10	8
योगः		**80**